

Bestrijding eikenprocessierups nog in tussenfase

Vijf jaar na commerciële introductie Biocontrole is de markt nog zoekende

Wat doen we als het om bestrijding van de irritante eikenprocessierups gaat?

Nematoden, afzuigen of toch maar weer Xen Tari? Opdrachtgevers hebben moeite de effecten van alle methoden tegen elkaar af te zetten. Ondertussen staan de ontwikkelingen niet stil. Nieuwe onderzoeken en middelen dienen zich aan.

Auteur: Peter Voskuil

Nematoden versus Xen Tari. In Nederland is de gemeente Heerde voorloper als het om nematoden gaat. Ze gebruikt 100% nematoden. Andere gemeenten kiezen voor een mix of doen juist weer alles met Xen Tari. Vaststaat: geld speelt niet alleen een rol, gemeenten willen hun beleid ook naar de burger toe kunnen verkopen.

Scepsis

De eerste scepsis rond nematoden was bij de introductie groot. Bij eikenprocessierupsen worden nematoden met speciale spuiten in een mengsel met water levend op de bomen gespoten, waar ze de rupsen binnendringen en aan darmproblemen doen overlijden. Xen Tari heeft ook te maken met scepsis. 'Xen Tari is géén chemisch middel,' legt Wes Janssen, technisch adviseur van producent Bayer nog maar eens uit. 'Het werkt op basis van een bacterie.' Xen Tari is volgens hem veel minder schadelijk dan mensen denken.

Janssen schat het marktaandeel van Xen Tari in Nederland op 70 tot 80%. Het resterende deel van

de eikenprocessierupsen wordt weggezogen. In een paar procent van alle gevallen worden nematoden toegepast.

'Bayer is een zorgvuldig bedrijf dat ik niet in diskrediet wil brengen,' zegt Silvia Hellingman. Zij is de uitvinder van Biocontrole. 'Maar hoe je het ook wendt of keert, in Xen Tari zitten micro-organismen die je niet in de hand hebt. Een eik is een supermarkt voor nestelende vogels. Als je spuit met Xen Tari, is dat een hele nevel die ook overwaait naar de onder- en omliggende beplanting. Daardoor kunnen bijvoorbeeld voedseltekorten voor vogels door ontstaan.'

Cowboys

Volgens Hellingman zou de overheid met de Flora- en faunawet in de hand aannemers veel strenger moeten controleren. In de praktijk ziet zij misstanden. 'Er zijn veel zorgvuldige bedrijven, maar we hebben ook te maken met cowboys op de markt,' zegt zij. 'Die denken: de controle is toch beroerd, wij gaan spuiten. Het mag ook vaak niks

6 min. leestijd

ACTUEEL

XenTari

Silvia Hellingman doet microscopisch onderzoek tijdens het uitputtend veldwerk dat ten grondslag lag aan de introductie van nematoden in 2011 (Foto: Henry Kuppen)

NIEUWS IN NOTENDOP

1. Bayer meldt: beperkende voorwaarden Xen Tari langs oppervlaktewater opgeheven
2. Praktijkproeven met één keer spuiten en overdag spuiten Biocontrole; uitslag volgt in juli
3. CROW werkt aan standaardbestekteksten voor toepassing nematoden
4. Concurrent van het aloude Biocontrole meldt zich: Agrifirm/Wolterinck/Koppert
5. Biologisch onderzoek gaande naar diversiteit en natuurlijke vijanden processierups

‘De beste gemeenten verzamelen zo veel mogelijk data en heroverwegen per jaar’

kosten. Ik heb mensen gezien die een beuk niet van een eik konden onderscheiden en ondertussen ook nog alle linden stonden te doen op momenten dat de rupsen al verpopt waren.’ Hellingman pleit voor bemonsteringen van behandelde locaties om te kijken of bedrijven ook doen wat ze zeggen.

Vijf jaar na de introductie van Biocontrole heeft zich een tweede groep nematodenleverancier op de markt gemeld: de firma's Agrifirm, Wolterinck en Koppert. Het verschil zit hem niet zozeer in de werking - beide middelen hebben vergelijkbare eigenschappen, zeggen de nieuwkomers - maar meer in de toepassing. Agrifirm heeft een tool ontwikkeld die bepaalt wanneer er gespoten moet worden. Het achterliggende zogeheten BOS-systeem brengt zaken als de ontwikkeling van de rups, weergegevens en luchtvochtigheid in kaart. Uitgangspunt: bij twijfel niet op pad. ‘Wij bieden nematoden met 100% garantie,’ vertelt Marvin Hendriks, projectmanager Eikenprocessierups bij Wolterinck, de partij die naar eigen schatting zo'n 200.000 bomen per jaar op allerlei manieren tegen eikenprocessierups behandelt. ‘De gemeente geeft de locaties aan, wij nemen de verantwoordelijkheid. Wij monitoren de werking van ons product zelf.’ De prijs is projectafhankelijk, maar al gauw vier tot vijf keer zo duur als Xen Tari spuiten.

Transparantie

Door Agrifirm Plant en Wolterinck zijn voorafgaand aan de introductie proeven in Eindhoven en Lochem gedaan. Op vijf proeflocaties werden in totaal 250 bomen bespoten met hun nematoden. Uit de testen bleek volgens Wolterinck dat zo'n

95% van de rupsen één werkgang niet overleefde. Van Silvia Hellingman had dat onderzoek wel wat transparanter en uitgebreider gemogen. ‘Vorig jaar was een heel makkelijk jaar. En dat beslismodel is ook niets nieuws onder de zon,’ is haar kritiek. Zij is onder meer benieuwd tot welke temperatuur het nieuwe middel werkt.

Hellingman heeft haar belang in Biocontrole inmiddels verkocht, maar doet nog altijd veel onderzoek naar de eikenprocessierups. Momenteel brengt zij in kaart wat de natuurlijke vijanden van de rups zijn en welke bloemen en andere omstandigheden die vijanden naar de rupsen toe kunnen brengen. Volgens Hellingman moet er, zonder direct bomen te kappen, ook naar diversiteit worden gekeken.

Bayer meldt dat bij de recente tienjaarlijkse herbeoordeling door het CTGB in Wageningen (het college voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden) de beperkende maatregelen van Xen Tari langs watergangen zijn opgeheven. ‘Het is nu als veilig beoordeeld bij oppervlaktewater,’ aldus Wes Janssen. Dat heeft volgens hem met aanvullend onderzoek te maken dat heeft plaatsgevonden. ‘Tot nu toe was dat onderzoek niet gedaan en in Wageningen neemt men dan automatisch het zekere voor het onzekere en zet men die waarschuwing op het etiket. Inmiddels is dat onderzoek wel gedaan en bleek die waarschuwing onnodig.’

Hype

Janssen noemt nematoden een hype. De methode is volgens hem erg omslachtig. Omdat de voor-

Wegzuigen eikenprocessierupsen met Wipe Out

De eerste scepsis rond nematoden was bij de introductie groot

oordelen tegen Xen Tari groot zijn, vindt de afweging tussen de verschillende methoden vaak niet goed plaats. 'Sommige mensen, de biologen onder ons, zijn bang dat met Xen Tari alle vlinders doodgaan. Maar wat je bestrijdt, is naar schatting drie procent van alle eiken, en vlinderrijke gebieden met zeldzame soorten zijn beschermd.' Henry Kuppen van Terra Nostra stelt in een reactie dit getal wel erg laag te vinden. Veel mensen hebben volgens Janssen bij Xen Tari het oude etiket nog voor ogen. Ook telt mee dat in

België het middel vanwege andere regels 'biocide' wordt genoemd. Marvin Hendriks merkt in de praktijk dat daarnaast de naam Bayer het middel geen goeddoet. 'Bayer staat toch bekend als chemie,' zegt Hendriks. 'Zelfs als op de verpakking staat dat iets correct is, wordt daar nog aan getwijfeld.'

Henk van Scherpenzeel is directeur/mede-eigenaar van Boomtotaalzorg. Zijn ervaring is dat nematoden wel degelijk veel soorten rupsen en insecten - er leven meer dan driehonderd soorten op sommige bomen - sparen. Xen Tari blijft minimaal een week werkzaam; nematoden doen maar een paar uur hun werk en doden de eikenprocessierups veel gerichter.

Beperkingen

Nematoden zullen volgens Twan Verhoeven, bedrijfsleider bij Kuppen Boomverzorging, nooit de absolute vervanger worden van afzuigen en Xen Tari. Daarvoor kent het middel te veel beperkingen. 's Nachts of 's avonds spuiten is niet ideaal en als er twee in plaats van één keer gespoten moet worden, scheelt dat aanmerkelijk in de kosten.

Henry Kuppen, oud-directeur van Kuppen en nu directeur van researcher Terra Nostra, was nauw betrokken bij de introductie van Biocontrole. Een van de problemen is volgens hem dat opdrachtgevers en aannemers erg trouw aan producten zijn. 'Als je goede resultaten boekt, schakel je niet zo snel over. Dan moet je wel heel

(Foto: Henry Kuppen)

erg van het milieu zijn om te kiezen voor een ander product dat weliswaar ietsje vriendelijker is, maar veel meer energie en geld kost om toe te passen. De geschiedenis van een gebied weegt daarom vaak mee.'

Gemeenten zouden volgens Kuppen ieder jaar opnieuw, vroegtijdig, in september, op basis van spuitresultaten en risicobeheersing hun behandelmethode moeten heroverwegen. Kuppen: 'De beste gemeenten verzamelen daarvoor zo veel mogelijk data en harde gegevens uit het veld; de slechtste baseren hun keuze op onderbuik of gewoonte.'

Wiebelen

Tot nu toe is bij toepassing van Biocontrole altijd gepropageerd om twee keer te spuiten. De komst van het nieuwe nematodenmiddel heeft Kuppen getriggert om het onderzoek naar nematoden bij de eikenprocessierups weer op te pakken. 'Ik ga nogmaals de mogelijkheden testen om met het product TP Nema één keer te spuiten en daar de

resultaten van in kaart brengen.' Ook staan er proeven met overdag spuiten op de rol. Kuppen heeft die proeven inmiddels in drie verschillende gebieden met in totaal zeshonderd bomen uitgezet. De testresultaten verwacht hij begin juli.

'We zitten in een tussenfase. Veel gemeenten zijn momenteel rustig aan het ontdekken wat het beste voor ze is,' concludeert Henk van Scherpenzeel

van Boomtotaalzorg. 'Het kan nog alle kanten op wiebelen dus.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5959

SUBWERKGROEP CROW WERKT AAN STANDAARDISATIE NEMATODEN

KENnisorganisatie CROW werkt aan een gestandaardiseerde bestesystematiek voor nematoden. Zij hoopt die binnen een jaar te presenteren, vertelt voorzitter Herman Weevers van de subwerkgroep in kwestie.

Weevers, in het dagelijks leven werkzaam bij adviesbureau Alles over Groenbeheer, wil zo de inzet van nematoden tegen de

eikenprocessierups makkelijker maken voor opdrachtgevers. De werkgroep Onderhoud bomen herschrijft momenteel haar richtlijnen over onderhoud van bomen, ziekten en plagen. Een subwerkgroep met twaalf vertegenwoordigers uit de groenbranche houdt zich bezig met een paragraaf over nematoden. Besteschrijvers zijn momenteel al aan het werk. Weevers: 'De behoefte is er. Nematoden zijn zo veel-belovend, dat wij vinden dat iedereen ze zonder problemen moet kunnen inzetten.'

Silvia Hellingman

Wes Janssen

Henry Kuppen (Foto: Henry Kuppen)

Marvin Hendriks